

پژوهش و اساتید

حجت الاسلام و المسلمین رضا شریفی

روش تدریس و پژوهش باید متناسب با اهداف عالی و اصول حوزه علمیه باشد، و باید در آن خصوصیات شاگردان هم در نظر گرفته شود؛ زیرا وظیفه اساسی استاد فقط پژوهش و درس دادن و پس گرفتن درس نیست، بلکه مهم‌ترین وظیفه او همکاری و راهنمایی یکایک طلاب برای رسیدن به هدف‌های مطلوب تعلیم و تربیت و پژوهش است. همچنین لازم است استاد بر مطالبی که تدریس می‌کند، مسلط باشد. برای تحقیق چنین منظوری، مطالعه مستمر و دائم ضروری است. استاد باید همواره بر آگاهی‌های خود بیفزاید و در زمینه کار خود با یافته‌های جدید در ارتباط دائم باشد. اگر استادی از این امر غفلت ورزد، در امر تدریس، ناچار از تکرار مکرات خواهد بود. مطالعه دائم و پژوهش برای اساتید، بیش از هر کس دیگری لازم و ضروری است.

با این حال، متأسفانه در حوزه‌های علمیه، افراد بسیار محدودی هستند که به پژوهش گرایش دارند، و این برای حوزه علمیه یک خط قرمز به حساب می‌آید. اساتید باید به پژوهش اقبال نشان دهنده تا طلاب هم به تحقیق روی آورند. همچنین باید در حوزه‌های علمیه، یک کلاس را به درس پژوهش اختصاص داد؛ چون یکی از مؤثرترین روش‌های تبلیغ، همین تحقیق در موضوعات اسلامی است. پیامبر(ص) فرموده‌اند: «دانش را به وسیله نوشتمن حفظ کنید.»

ضرورت برگزاری جشنواره پژوهشی

در حدیثی از رسول اکرم(ص) آمده است: «طالبُ الْعِلْمِ طَالِبُ الرَّحْمَةِ، طَالِبُ الرَّحْمَةِ رُكْنُ الْإِسْلَامِ وَيُعْطَى أَجْرَهُ مَعَ النَّبِيِّنَ» (جویای دانش، جویای رحمت است؛ جوینده دانش، رکن اسلام است و پاداشش با پیامبران داده می‌شود). طبق این حدیث، هر کس که در پی علم باشد، از نمونه‌های بارز آن، پژوهش است. در واقع، چنین شخصی به رحمت خدا نزدیک شده است و اجر تلاش‌هایی را که برای رسیدن به این دانش متحمل گردیده، هماندازه اجر پیامبران، در دنیا و آخرت خواهد برد. ارزش برگزاری جشنواره‌های پژوهشی، از این‌جا مشخص می‌گردد. هر کس در هر موضوعی که به پژوهش می‌پردازد، می‌تواند موضوع تحقیق خود را مورد ارزش‌یابی قرار دهد و در این روند به درجه‌های عالی کمال رهنوں گردد. بنابراین، کمترین فواید برگزاری چنین جشنواره‌هایی، کشف استعدادهای درخشان و همچنین پیشرفت علمی کشور است.

ضرورت پژوهش اساتید

این مطلب روشن است که اسلام و قرآن، آدمی را به تحقیق و تتبّع تشویق می‌کنند و او را وامی دارند تا در سایه آن، جلوه حق را بدان‌گونه که هست عیان سازد. این امر از سویی برای خود شخص و از سوی دیگر برای دیگران، لازم و

ضروري است؛ پژوهشگر باید بداند که چه راه و روشي را برای حیات خود برگزيرده است؛ آنچه که او مشي مي‌کند، طريق صواب است یا خطأ؛ تنها کاوش و تحقيق است که پرده از اين راز برمي‌دارد؛ به همين جهت، پذيرش اصول اعتقادی در اسلام باید از روی تحقيق باشد، و گرنه ايمان شخص، ارزشي ندارد. متعاقب آن، تحقيق قبل از هر عملی، عين صواب است. از ديگر سو، اگر انسان را فردی متعهد و مسئول بدانيم، بر او لازم است که از حقايقي که خود به دست آورده، ديگران را نيز آگاهي دهد و يا در برابر عمل و رفتار ديگران، احساس مسئليت نماید؛ لذا آن کس که امكان و قدرت تحقيق را دارد، مسئليت بيشرتي را در قبال جامعه پيدا مي‌کند.

آيات قرآنی که دلالت بر ضرورت و اهمیت تحقیق دارد، بر اساس نحوه دلالتشان به چند دسته تقسیم می‌شوند:

الف) تشویق به فراگیری؛ مانند آيه 9 سوره زمر: «**قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ**» (بگو اي رسول آنان که اهل علم و دانش‌اند، با مردم جاهل نادان يکسان‌اند؟ خردمندان متذکرند).

ب) توبیخ جاهلان؛ مانند آيه 581 سوره اعراف: «**أَوَ لَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ**» (آيا بر ملکوت آسمان‌ها و زمین نظر نمي‌افکنيد).

ج) تعظيم عالمان؛ مانند آيه 88 سوره فاطر: «**يَخْشَى اللَّهُ مِنْ عِبَادِ الْعُلَمَاءِ**» (از ميان بندگان خدا، تنها دانشمندان از او مي‌ترسند؛ يا آيه 85 سوره مجادله: «**يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ**» (خداوند کسانی را که ايمان آورده‌اند و کسانی را که علم به آنان داده شده، درجات عظيمي مي‌بخشد).

د) تکريم علم؛ مانند آيه 99 سوره حجر: «**وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ**» (خداوند را عبادت نما تا به يقين نائل گردي)؛ و نيز آيه 58 سوره طلاق: «**اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ... لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَيَّ كُلُّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**» (خداوند همان کسي است که هفت آسمان را آفرید و... تا بدانيد خداوند بر هر چيز تواناست).

بنابراین دانسته مي‌شود که از نظر قرآن کريم، انسان در جمیع شئون و ارتباطات خود، موظف است بر اساس پژوهش، طی مسیر کند. در احاديث نيز در موارد متعددی، به اين مسئله مهم اشاره گردیده است؛ مانند «**أَطْلُبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصِّينِ إِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَيَّ كُلِّ مُسْلِمٍ**» (دانش را فرا گيريد، اگرچه در کشور چين باشد؛ زира فراگيري علم بر هر فرد مسلماني واجب است).¹

پی‌نوشت

1. فهرست ارجاعات و مستندات، در دبيرخانه جشنواره موجود است.